

Globalni barometar korupcije 2012/2013: Manja percepcija, više podmićivanja

Rezultati Globalnog barometra korupcije¹ za Srbiju pokazuju značajan porast učestalosti podmićivanja u 2012. u odnosu na ranije godine, utisak o tome da je korupcija veoma rasprostranjena u političkim institucijama, nešto bolju ocenu rada Vlade, a kao glavni razlog za neprijavljivanje korupcije navode uverenje da ništa ne bi bilo učinjeno. Da bi se stanje promenilo, po oceni organizacije Transparentnost – Srbija, potrebno je u potpunosti utvrditi izvore finansiranja političkih stranaka, a naročito tokom prošlogodišnje izborne kampanje, osvetliti proces donošenja odluka u državnim organima, zakonski zaštititi uzbunjivače i preduzeti druge mere kako bi se povećao broj prijavljenih i do kraja istraženih slučajeva korupcije.

Osnovni globalni pokazatelji

Podaci **Globalnog barometra korupcije**, na osnovu istraživanja koja su krajem 2012. i početkom 2013. sprovedena u 107 država i teritorija širom sveta, na ukupno 113.300 ispitanika, pokazuju da je **više od četvrtine ljudi davalo mito u poslednjih 12 meseci**. U svetu se najčešće podmićuju policijci i zaposleni u pravosuđu. Svetska populacija najkorumpiranijim institucijama smatra političke partije (3,8, na skali od 1 do 5) i policiju (3,7) a čak 55% ispitanika smatra ili se uglavnom slaže sa tim da se politika njihove zemlje vodi u interesu velikih privrednih subjekata. Samo 11% građana sveta smatra da se njihove vlade efikasno bore protiv korupcije. Dve trećine ljudi bi prijavilo korpciju i učinilo nešto da se ona smanji.

¹ Globalni barometar korupcije je dvogodišnje istraživanje koje Transparency International preduzima već osmi put u saradnji sa mrežom Gallup-a. GCB ne treba mešati sa Indeksom percepcije korupcije Transparency International. CPI rangira države po percepciji korupcije a izvor podataka su kvalifikovani ispitanici (npr. poslovni ljudi, analitičari i slično). S druge strane, GCB meri iskustva i percepciju reprezentativnog broja stanovnika neke zemlje.

Osnovni nalazi za Srbiju

U **Srbiji**, istraživanje sprovedeno od 7. do 14. septembra 2012² na nacionalnom uzorku od preko 1000 ispitanika pokazuje naizgled neobične nalaze i trendove. Naime, čak 55% građana smatra **da se nivo korupcije** „u poslednje dve godine“ veoma ili bar malo **smanjio**. Takvu optimisitčnu sliku trendova je 2010. imalo svega 14% ispitanika. Istovremeno, istraživanje pokazuje **značajan porast procenta građana koji su davali mito** „u poslednjih godinu dana“ (26% onih koji su imali kontakte sa pojedinim javnim službama i dali jasan odgovor na ovo pitanja). Takođe, u porastu je i percepcija korumpiranosti pojedinih institucija.

Ovaj paradoks se može objasniti jedino time da je utisak građana o opštem nivou korupcije zasnovan na činjenici da je u doba ispitivanja započeto nekoliko važnih istraga i da predstavlja više odraz nade u promenu stanja nego odraz stvarne situacije.

Više od polovine građana Srbije smatra ekstremno korumpiranima političke stranke, pravosuđe, javne službenike i zdravstvene službe, dok nešto manji broj ima takvo mišljenje o policiji, parlamentu i obrazovnom sistemu. Vojsku i verske zajednice smatra ekstremno korumpiranima tek šestina ispitanika.

U gotovo svim posmatranim oblastima je **došlo do velikog porasta broja slučajeva podmićivanja**. Čak 26% onih koji su imali kontakta za službama koje vrše usluge u vezi sa nekretninama tvrdi da je dalo mito (2010 samo 6,5%), u zdravstvu 20,8% (ranije ispod 13%), u pravosuđu 18,8% (naspram 13), u policiji 16 (ranije 14,8%) a u sektoru obrazovanja 14,9% (sparam samo 4,1%).

U gotovo polovini slučajeva (46%) razlog za podmićivanje je bilo **ubrzanje postupka**, u 28% je reč o „poklonima zahvalnosti“ u 12% situacija je bila u pitanju želja da se usluga dobije povoljnije a u 15% slučajeva je mito bilo jedini način da se usluga dobije. 36% muškaraca i 31% žena u Srbiji smatra da građani mogu nešto da učine u borbi protiv

² Istraživanje za Srbiju je radila agencija TNS Medium Gallup.

korupcije. Najveća zainteresovanost za lično angažovanje postoji kod potpisivanja peticija (83%), učešća u mirnim protestima (55%), dok je jedna trećina spremna da i po cenu većih troškova radije posluje sa firmama koje ne korumpiraju. Čak 58% građana tvrdi da bi prijavilo slučaj korupcije, **što je u velikom neskladu sa brojem stvarno prijavljenih takvih slučajeva**. Naime, na osnovu rezultata ovog i sličnih istraživanja može se zaključiti da se u Srbiji svake godine desi nekoliko stotina hiljada slučajeva korupcije. S druge strane, broj podnetih krivičnih prijava za sva krivična dela korupcije je tek nekoliko hiljada. Kao glavne razloge za neprijavlivanje korupcije građani ističu uverenje da to ne bi ništa promenilo (61%), strah od posledica (24%) i neznanje kome da se obrate (13%).

Srednja ocena rada Vlade u borbi protiv korupcije je za nijansu bolja nego što je bila u 2010. i 2008. – **2,42** (na „školskoj“ skali od 1 do 5), u odnosu na 2,24 i 2,38, ali još uvek lošija nego što je bila 2007, kada je ovakvo merenje vršeno prvi put (2,73). Istovremeno, veliki broj građana smatra „da se politika Vlade kroji prema interesima nekoliko velikih (privrednih) subjekata“. Ovakvog je mišljenja u potpunosti 21% ispitanika a uglavnom još 42% dok svega 3% smatra da interesi kompanija nemaju uticaja na politiku Vlade.

Srbija u regionalnim i globalnim poređenjima

Odgovori građana Srbije ne razlikuju se značajno u odnosu na ostatak zapadnog Balkana. Jedino značajno odstupanje je po pitanju promene nivoa korupcije u poslednje dve godine. Samo 23 odsto ispitanika na Zapadnom Balkanu smatra da se nivo korupcije smanjio, dok takav stav ima 55 odsto građana Srbije. Daleko iza su Makedonija sa 30 odsto, Hrvatska sa 29 odsto onih koji veruju da korupcije ima manje. Najmanje pomaka, prema mišljenju građana, ima u BiH gde 69 odsto veruje da se nivo korupcije povećao.

Globalno posmatrano, optimizam građana Srbije u vezi sa smanjivanjem nivoa korupcije dele i državljani Azerbejdžana, Belgije, Gruzije, Kambodže, Ruande, Sudana, Tajvana, Filipina i Fidžija.

Po pitanju percepcije korumpiranosti javnih službi i institucija, nema velikih odstupanja na području od Makedonije do Hrvatske - kao najkorumpiranije se doživljavaju političke partije i pravosuđe (4,1), sledi zdravstvo (4,0), skupština (3,8), javni funkcioneri (3,7), obrazovanje i policije (3,6). Na dnu liste su verske zajednice (2,5) i vojska (2,5).

Građani Srbije doživljavaju korupciju kao ozbiljan problem, ali su znatno manje nego građani ostatka regiona spremni da se uključe u njeno suzbijanje, posebno kada to zahteva i neko lično žrtvovanje. Na primer, dvotrećinska većina će radije poslovati sa kompanijom koja korumpira nego što bi kupili skuplja dobra ili usluge od firme za koju pouzdano znaju da nije umešana u korupciju.

Korupciju bi prijavilo 58 odsto građana Srbije, što je manje od proseka regiona (68%). Najspremniji da prijave korupciju su ispitanici sa Kosova³ i iz Makedonije (84, odnosno 82 odsto).

Šta nam pokazuje GCB za dalju borbu protiv korupcije?

Ovogodišnji GCB pokazuje da u Srbiji, nakon dužeg niza godina, postoji određeni optimizam u pogledu mogućnosti suzbijanja korupcije. Međutim, visoka percepcija korupcije kod građana, veliki broj slučajeva podmićivanja koji nisu prijavljeni i uverenje da je politika pod uticajem skrivenih moćnika su činioци koji ukazuju da je neophodno konkretnim merama uveriti građane da je borba protiv korupcije neselektivna i trajna i da će svaki prijavljeni ili sumnjivi slučaj biti brzo istražen. Ovo posebno zbog toga što istraživanje pokazuje da građani oklevaju da prijave korupciju i to ne zbog straha, već zbog neverice da bi to imalo efekta.

Istraživanje nesumnjivo pokazuje da građani glavne uzroke korupcije vide u političkoj sferi, što se može povezati sa zarobljavanjem državnih institucija od strane političkih partija, netransparentnim procesom donošenja odluka i nedovoljno istraženim izvorima finansiranja

³ Za teritoriju Kosova i Metohije je vršeno posebno istraživanje.

stranaka. Zbog toga nije realno očekivati da će borba protiv korupcije u Srbiji doneti trajnije efekte sve dok organi gonjenja ne budu počeli da postupaju bez osluškivanja signala koje im šalju partije na vlasti i dok ne budu kažnjeni svi koji su neprijavlivanjem prihoda ili zloupotrebom resursa kršili pravila o finansiranju izbornih kampanja. Takođe je neophodno izmestiti odlučivanje o državnim pitanjima sa koalicionih sastanaka u javne institucije i obezbediti javnost procesa donošenja odluka kroz uređeno lobiranje i smislene javne rasprave.

Transparentnost – Srbija

Beograd, 9. jul 2013.